

Peníze a peněžní zásoba

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Katedra financí a účetnictví

- **Peníze** – aktivum, které je všeobecně uznáváno a přijímáno ekonomickými subjekty jako prostředek při provádění plateb za zboží, služby nebo k úhradě jiných závazků.
- **Funkce peněz**
  - prostředek směny (transakční prostředek),
  - účetní jednotka,
  - prostředek uchování hodnoty.
- S penězi je úzce spjat pojem **likvidita** = schopnost přeměny jednoho aktiva na jinou formu aktiv (schopnost některého aktiva být použito k zaplacení nějakého závazku).
- Peníze jsou nejlikvidnější aktivum.

- **Peněžní zásoba (M)**

- množství peněz v ekonomice k určitému časovému okamžiku
- je sledována prostřednictvím peněžních agregátů, jejichž měření zajišťuje zpravidla centrální banka

- **Peněžní agregáty**

Pasiva	M1	M2	M3
Emitované oběživo (bankovky a mince)	X	X	X
Jednodenní vklady	X	X	X
Vklady s dohodnutou splatností do 2 let		X	X
Vklady s výpovědní lhůtou do 3 měsíců		X	X
Repo operace			X
Akcie/podílové listy fondů peněžního trhu			X
Emitované dluhové cenné papíry do 2 let			X

- **Měnová báze (B)**

- vyjadřuje vztahy centrální banky vůči ostatním sektorům v ekonomice
- vymezena úžeji než peněžní zásoba
- zahrnuje položky na něž má CB větší vliv

$$\mathbf{B = C + R}$$

$$\mathbf{B = B_V + B_N}$$

- C - oběživo v oběhu
- R - bankovní rezervy
- B_N - nevypůjčená měnová báze - kontroluje ji centrální banka operacemi na volném trhu
- B_V - vypůjčená měnová báze - diskontní úvěry – kontroluje je centrální banka nepřímo změnami diskontních sazeb

- Peněžní multiplikátor udává, jak velký přírůstek peněžní zásoby bude vyvolán určitým přírůstkem měnové báze

$$M = \frac{cr + 1}{cr + rr} * B$$

$$M = m * B$$

M – peněžní zásoba

B – měnová báze

cr – podíl oběživa na vkladech

rr – podíl bankovních rezerv na vkladech (míra bankovních rezerv)

Peněžní multiplikátor - příklad

Ekonomické subjekty drží peníze z 20 % jako oběživo a z 80 % jako vklady na bankovních účtech. Banky udržují 2 % rezervy. Jaká je výše peněžního multiplikátoru?

$$M = \frac{cr + 1}{cr + rr} * B$$

$$M = m * B$$

cr = podíl oběživa na vkladech

- Vztah mezi peněžní zásobou (M) a měnovou bází (B)
- Peněžní multiplikátor je tím větší, čím menší je míra bankovních rezerv a čím menší podíl peněz lidé a ekonomické subjekty drží jako oběživo.

- průměrný peněžní multiplikátor

$$m = M / B$$

- mezní peněžní multiplikátor

$$m^* = \Delta M / \Delta B$$

Peněžní multiplikátor - příklad

- Jaká je hodnota multiplikátoru, pokud peněžní zásoba činí 1.000 mld. CZK a měnová báze 400 mld. CZK?

$$m = M / B$$

$$m = 1000 / 400$$

$$m = 2,5$$

- Jak se změnila peněžní zásoba, pokud při hodnotě multiplikátoru 3 vzrostla měnová báze o 125 mld. CZK?

$$m^* = \Delta M / \Delta B$$

$$\Delta M = \Delta B * m^*$$

$$\Delta M = 125 * 3$$

$$\Delta M = 375 \text{ mld. CZK}$$

- Dvoustupňový bankovní systém
  - centrální banka
  - komerční banky
- Princip tvorby peněz komerčními bankami spočívá v jejich **depozitně-úvěrové činnosti**
- Komerční banky jsou povinny držet část depozit jako rezervy u centrální banky (ČNB) a zbývající část depozit mohou použít k poskytování úvěrů klientům.
- Povinná výše – míra povinných minimálních rezerv (PMR) je od roku 1999 v ČR **2 %**.

Depozitní multiplikátor

- $PMR = 2 \%$

Banka	Změna depozit (CZK)	Změna rezerv (CZK)	Změna úvěrů (CZK)
KB1	100.000	2.000	98.000
KB2	98.000	1.960	96.040
KB3	96.040	1.920,80	94.119,20
KB4	94.119,20	1.882,38	92.236,82
...	...	...	...

- Původní vklad CZK 100.000,- vytváří v bankovním sektoru prostřednictvím multiplikace depozit „nové peníze“.
- Celková suma vytvořených depozit je ovlivněna mírou PMR.

Celkový přírůstek depozit δM

$$\delta M = \frac{1}{r_D} * d_1$$

- δM – celková změna peněžní zásoby
- $\frac{1}{r_D}$ - jednoduchý depozitní multiplikátor
- d_1 - původní vklad
- r_D – sazba povinných minimálních rezerv

Omezení multiplikačního efektu

- dochází k němu jen při splnění určitých předpokladů:
  - peníze nesmí být drženy v hotovosti doma
  - banky musí všechny volné zdroje poskytnout dále jako úvěry klientům
  - banky drží rezervy pouze na úrovni PMR
    - vyše skutečných rezerv závisí i na tom, v jaké fázi cyklu se ekonomika nachází
- proces multiplikace v praxi neprobíhá do nekonečna

Použijte aktuální sazbu PMR a vypočítejte celkový i dodatečný přírůstek peněžní zásoby z depozita 100 mil. Kč.

- Celkový přírůstek
- $\delta M = \frac{1}{r_D} * d_1$
- $\delta M = 1 / 0,02 * 100.000$
- $\delta M = \text{CZK } 5.000.000,-$

- Dodatečný přírůstek
- $D_d = \delta M - d_1 = d_1 * (\frac{1}{r_D} - 1)$
- $D_d = 100.000 (1/0,02 - 1)$
- $D_d = \text{CZK } 4.900.000,-$